

Др Лидија Д. Делић
Мср Данијела С. Митровић

ЧУДО НА ПРОДАЈУ Феномен чуда у новим медијима

У раду се на примерима огласа на интернету проблематизује статус / природа чуда у новим медијима и савременој западној цивилизацији. Брза и ефикасна излечења од најтежих и најупорнијих болести (канцер, псоријаза, гљивице на ноктима и сл.) могу се посматрати као вид трансформације фолклорних наратива о чудесним исцељењима. Савремени наративи битно се, међутим, разликују од усмених предлогака по елиминисању трансцендентног и трансформацији чуда у тржишну вредност. У актуелној интернет култури у понуди није само здравље већ практично све: лепота, потенција, дуговећност, вечита младост, различите вештине (учење језика за пар недеља, технике памћења), зарада без рада итд. Спектар „инстант чуда“ понуђених у огласима и формулативни „рецепти за срећу“ дају материјал за реконструкцију вредносног система савременог западног друштва и измештају феномен чуда из емске у етску перспективу.

Кључне речи: чудо, нови медији, интернет, исцелитељи, лепота, младост, капитализам.

Актуелна промишљања о метафори рашчараности света – фундираној на категоријама рационализације и секуларизације и на поверењу у моденистички концепт науке којим се демистификују оностраност, магија и преваре¹

¹ Илустративан је пример виталности лечења од „црва у ушима“ – болести које заправо нема – а која се дијагностицира на основу крајње општих (и уобичајених) симптома и ситних тегоба (дете не спава, плаче, врти се, трља лице, уши, нос и сл.), и „лечи“ преваром, како је то на основу грађе у распону од преко једног века показала Биљана Сикимић (2019). Далеко модернија верзија била би лечење од паразита препаратом Пуридон (у чешкој и румунској варијанти – Vactefort): „уколико имате само неки од симптома – умор, нервозу, несаницу или зачепљење носа – постоји 99% вероватноће да постоје паразити у вашем

– махом су критички усмерена на поставке Макса Вебера, с аргументацијом заснованом на детектовању бројних облика веровања у магијско, окултно, натприродно, научним путем недоказиво, као и у алтернативне праксе лечења које се у одређеним социјалним круговима сматрају супериорним над официјелном медицином. Већ и летимичан поглед на савремена теренска бележења сведочи о виталности магијских ритуала у домену традиционалне медицине, о виталности архаичних представа у домену „дијагностике“ (саливање страве, бајања од урока, ноћника, бабица, поганца, нагазотина, бартовци и сл.) (Ђорђевић 2008; Ђорђевић 2011; Илић 2005) и живом преплитању религијских канона, фитомедицине и магије речи (записи) (примера ради, у суфијској пракси лечења чувеног исцелитеља из Каћуна, шејха Месуда Хацимејлића) (РАТКОВЋИЋ, МАЈЈАНИЋ 2019). С друге стране, у урбаном окружењу западне цивилизације уочен је пораст употребе амулета и талисмана последњих тридесетак година, што би се вероватно могло довести у везу с општим погоршањем социјалног стања и друштвеним кризама (LESCOUTEUX 2009).² У условима интензивнијег додира (самим тим и преплитања) традиционалне и грађанске (елитне, образоване, писане, штампане) културе формирају се такође еклектичне исцелитељске праксе које комбинују наслеђе њу ејца и народне медицине – „folk New Age“ (RADULOVIĆ 2019: 187).³ Немоћ официјелне медицине такође је водила ревитализацији алтернативних пракси лечења (Алдачић 2004: 274):

Занимање за традиционалну медицину које слаби у 20. веку, изнова се јавља у тренуцима када појединац не успева да оправда своје поверење у дијагностику и методе лечења модернистички схваћене медицине. У недостатку дијагнозе, услед симптома који га исцрпљују или неприхватања званичне дијагнозе, болесник и његово непосредно окружење, најчешће породица, посежу за традиционалним средствима (Сикимић 2019: 83).

Наш рад неће се, међутим, кретати у оквирима магистралних дебата око судбине и видова опстајања ирационалног и оностраног у модерном свету, већ ће, супротно томе – биће фокусиран на неке феномене који су се у традиционалној култури сматрали чудом или који би се у таквом контексту чудом могли сматрати, а у новим медијима имају посве другачији статус.

У усменој епици чудо је основни начин Божјег објављивања у свету, вид његове еманације, и јавља се у две основне ситуације:

телу и да их се морате решити што пре“ (уп. <https://fakenews.rs/2019/09/10/izmisljeni-doktor-u-izmisljenom-intervjuu-siri-paniku-i-nudi-sumnjive-pilule/>; 3. 3. 2020).

² У земљама с владајућом комунистичком и социјалистичком идеологијом пад тих система крајем осамдесетих и почетком деведесетих година XX века такође је отворио простор за ревитализацију до тада потискиваних (мада на маргинама и у малим групама присутних) религијских и окултних пракси (Томка 2011, RADULOVIĆ 2019: 179).

³ „У религиозном синкретизму различитих култура укључују се парцијална знања езотеријских учења, магије, кинеске акупунктуре, јоге, врачања и народне медицине, али без идеолошких основа и консеквенци њихових религијских система“ (Алдачић 2004: 274).

1. када треба казнити грех⁴ или на потенцијални грех указати⁵ и
 2. када невини или несрећни у невољи зазивају Бога, што је ситуација која у српској усменој епици има и фреквентну формулу – „што молила, Бога домолила“. Формула се јавља у песмама с крајње различитим сижејним окосницама, али по правилу прати тематизацију великог чуда:

2.1. трансформацију жене у птицу (*Смрт мајке Југовића*; Вук II, 48)

Бога моли Југовића мајка,
 Да јој Бог да очи соколове
 И бијела крила лабудова,
 Да одлети над Косово равно,
 И да види девет Југовића
 И десетог стар-Југа Богдана.
 Што молила Бога домолила:
 Бог јој дао очи соколове
 И бијела крила лабудова,
 Она лети над Косово равно,
 Мртви нађе девет Југовића
 И десетог стар-Југа Богдана.

2.2. оживљавање мртваца (*Браћа и сестра*; МН I, 29)

Она моли Бога великога,
 Бога моли и његову мајку,
 Да би јој се смиловала мајци,
 Да би јој се подигао сине,
 Тратор сине из земљице црне.
 Кад је она Бога домолила.
 Госпе јој се бише смиловала,
 Тер јој шаље два своја анђела,
 Да устане Тратор, дите младо.

⁴ Примери су бројни: неверног кума, Грчића Манојла, који потплаћен златом двема кума замењује децу (јер једно је мушко, а друго женско), стиже казна која по суровости не заостаје за античким митом – дете му се претвара у јагње и он га у незнању коље, пече и једе (Вук II, 5); Турцима који покушавају да оскрнавe мошти Светог Саве светитељ одузима моћ говора, вид, ноге и руке, или их баца у лудило (САНУ III, 26; Вук III, 14); хајдуци који пљачкају цркву и атакују на мошти Свете Петке / Свете Недеље / Свете Параскеве и сл. падају у тешку и дугогодишњу болест (СМ 41) и сл.

⁵ Најфреквентнији круг варијаната ове врсте јесте разоткривање потенцијалног инцеста – венчање брата и сестре у незнању:

Кад је Марко на крај горе био, Он скидива гиздаву дивојку, Па је баци на зелену траву, Да ће њојзи обљубити лишце. Бише ведро, па се наоблачи, Из облака капља крвце пада, На лишце је Марка ударила. (МН II, 34)	Кад уђоше у божију цркву, Свети оци свеће упалише, Свеће им се саме угасише, Вино им се у воду створило, Самоуци муком помучали. (САНУ II, 17)
---	--

2.3. рођење змијоликог детета (*Женигба љује шаровиће*; МН I, 34)

Бога моли љуба Иванова,
 Бога моли девет годин дана,
 Да јој даде од срца порода,
 Таман да би гују шаровиту.
 Бога моли, Бога домолила,
 Бог јој даде од срца порода
 Таман ону гују шаровиту.

2.4. посету паклу (*Оињена Марија у њаклу*; Вук II, 4) и т. сл.

Бога моли Огњана Марија:
 „Дај ми, Боже, од рајевах кључе,
 Да од раја отворимо врата,
 Да ја дођем проз рај у пакао,
 Да ја виђу остаралу мајку,
 Не бих ли јој душу избавила!”
 Бога моли, и умолила га,
 Од раја јој кључе поклонило,
 И шњом посла Петра апостола,
 Те од раја отворише врата,
 И прођоше проз рај у пакао.

За разлику од епике и, делимично, легенди о свецима, које су усмерене на радикалније форме чуда (метаморфозе, оживљавање, посете рају и паклу, манипулисање водама и временским приликама⁶ и сл.) и нормирају систем религијских⁷ и етичких норми (поштовање Бога и светаца, придржавање црквеног канона, поштовање сродства и кумства, поштење, гостопримство итд.), усмена предања⁸ фокусирана су на присуство чуда у свакодневном

⁶ Типична усмена формула која покрива овај домен чуда јесте „ведро бјеше, па се наоблачи“ (Вук III, 8, 15), често у садејству с муњама, громовима, ветровима, крвавом или каменом кишом и сл.: „Ал’ да видиш Божије чудеса, / И чудеса Божјег угодника, / Обје паши усахнуше руке, / Окренуше на затиљак уста. / Још је Богу и то мало било. / Ведро бјеше, па се наоблачи, / Сташе пуцаг’ муње и громови, / И падати крваво камење“ (Вук VI, 48). Формула и катаклизматични догађаји могу бити транспоновани и у форму злослутног пророчког сна: „Санак снила на коња ђевојка: / Ведро бјеше, па се наоблачи, / Из облака тиха роса нађе, / Она роса паде по сватова, / Проврже се крвцом од јунака“ (САНУ III, 17).

⁷ „Натприродно, чудесно у легендама није као у предању стравично, већ, свето; оно не само да треба да потврди постојање Бога него и да узвиси свеца, и приписује му се често из патриотских побуда (св. Сави, нпр.)“ (Милошевић Ђорђевић 2000: 179).

⁸ Разлику између легенди о свецима и предањима није лако строго успоставити, а можда се најпре читује у чињеници да легенда „уже означавајући спис о животу и делима светаца [...] има изворишта у Библији, старозаветним и новозаветним текстовима, али и у лажним књигама и средњовековним хагиографијама“, док се предања „знатно шире заснивају

животу и махом су заокупљена егзистенцијалним људским проблемима, међу којима су фундаментални – болест и немаштина. Оба тематска чворишта генерисала су магистралне токове усменог приповедања, немаштина – предања о закопаном благу, а болест – приче о чудесним исцељењима, вероватно најбројније у укупном фолклорном фонду.

Носиоци моћи у усменој епици и легендама јесу Бог, Богородица и свети. Они могу бити поседници чуда и у предањима о исцељењу, с тим што се у овом типу усмених наратива њихова моћ по правилу посредује (чудотворним иконама, моштима, деловима светачке одеће, култним реквизитима и сл.).⁹ С друге стране, у овом типу наратива исходишта исцелитељске моћи често се сагледавају у архаичнијим координатама, па се моћ излечења приписује светом камењу (уп. Поповска 2009; Поповска 2012) или дрвећу (записи, поједине врсте биља¹⁰). У урбаним предањима (и новим медијима који их преносе) доминирају, међутим, исцелитељи који су „носиоци неке врсте натприродне моћи, или, по неким интерпретацијама, натприродног степена свима доступне природне способности“, с тим што се порекло ове моћи „углавном не објашњава [...] поготово не снагом вере или надљудском природом“ (Пешикан Љуштановић 2007: 236). Уколико се етиологија успоставља, онда се обдареност објашњава рођењем, неком врстом трансмисије знања (углавном унутар породице), „откровењем“ или особеном иницијацијом (исцелитељи стичу исцелитељски дар у личном суочењу с тешком, смртном болешћу) (Пешикан Љуштановић 2007: 236–237; Алдачић 2004: 275). Овај тип предања задржао је фундаменталну одлику жанра – реторику веродостојности¹¹:

на христјанизованим и старијим слојевима традиције, на њиховим међусобним преплитањима, али и на поимању националне и локалне прошлости“ (Самарџија 2011: 274–275). Предања тематизују и различите типове сусрета с демонским бићима, епизоде о грешницима, пореклу елемената рељефа, биљки, животиња, крађи Сунца, култури и нестанку гигантског народа итд.

⁹ Посебан тип наратива јесу приче о исцељењу које приповедају исцелитељи сами као вид потврде сопствених исцелитељских моћи. Оне могу садржати и елементе етиологије: „Наративи који тематизују успешна излечења, а које примарно приповедају ’исцелитељи’, чине елементе мотивског комплекса, односно текста социјалне улоге. Како показују искуства са терена, уз приче о конкретним случајевима успешног лечења, у наративима бајалица готово се по правилу, као лајтмотив, јавља и наглашавање везе са метафизичком инстанцом“ (Ђорђевић 2011: 175).

¹⁰ Веселин Чајкановић наводи низ примера „инкубације под јасенком“ (*dictamnus albus*) – лечења болесника под светом биљком прописаним ритуалом (Чајкановић 1994: 408–415).

¹¹ Иако предања могу преносити и говорници који не верују у исприповедано, о чему сведоче бројни коментари информатора и цео систем (углавном закључних) усмених формула (уп. нпр. Вошковић-Stulli 1975: 128; Marks 1996: 26–27; Rudan 2006; Mencej 2008: 325–329; Поповић Николић 2013: 210–211; Поповић Николић 2014), и иако директан увид у личан однос приповедача према исприповеданом није могућ (Marković 2012: 167), на дискурзивној равни „стилистичка реалистичност“ јесте једна од темељних одлика жанра, о

Заједничко за све разматране случајеве [тридесет и осам текстова из ревијалне штампе] јесте да се веродостојност исказа доказује тиме што је реч о конкретної особи, о некоме ко има име и презиме, место боравка, одређену доб, занимање, а повремено се доносе и фотографије. Чак и у случајевима где се уместо пуних генералија наводе само иницијали или само име излеченог, ово „представљање“ оставља утисак проверљивости, пошто је допуњено низом реалија [...] Ово инсистирање на истинитости, на фактицитету, веома је важна одлика поетике ових текстова (Пешикан Љуштановић 2007: 243).

Интернет култура инаугурисала је нову „исцелитељску“ праксу: огласе који за одређену суму новца нуде „инстант чуда“ у домену лечења или на-просто рецепте који у невероватном року лишавају најразличитијих тегоба. На интернет и новинским страницама налазе се бројни „лекови“ против рака, псоријаза и гљивице на ноктима лече се за пар дана, а хрскавице и тетиве обнављају се брже него нокти, уз формулативну формулацију:

За само 7 дана КОМПЛЕТНО ОБНАВЉАЊЕ костију, тетива, зглобова и тотално отклањање бола¹²

За 7 дана обнавља кости, зглобове и тетиве: Заувјек се ријешите болова уз један састојак којег имате код куће¹³

За 7 дана обнавља кости, зглобове и тетиве: Један састојак заувек ће вас решити болова! (РЕЦЕПТ)¹⁴

За само 7 дана КОМПЛЕТНО обнављање костију, тетива, зглобова и тотално ОТКЛАЊАЊЕ БОЛА!¹⁵

Производ који је проглашен чудом – потпуно регенерише зглобове. Ексклузивни интервју с легендарним човеком који је постигао чудо!¹⁶

чему постоји практично непрегледна литература. „Системска“ одредница о предању дата је у Самарција 2011, а „класичан“ избор из референтне литературе (М. Бошковић-Стули, Н. Милошевић-Ђорђевић, В. Палавестра, Ј. Дег, И. Валк, К. Чистов, В. Де Блекур и др.) дат је у ЉУШТАНОВИЋ, ПЕШИКАН ЉУШТАНОВИЋ 2015: 137–138.

¹² <https://www.srbijadanas.com/clanak/idealno-recept-za-samo-7-dana-kompletno-obnavljanje-kostiju-tetiva-zglobova-i-totalno> (28. 2. 2020).

¹³ <https://net.hr/zena/zdravlje-ljepota/za-7-dana-obnavlja-kosti-zglobove-i-tetive-zauvijek-se-rijesite-bolova-uz-jedan-sastojak-kojeg-imate-kod-kuce/> (28. 2. 2020).

¹⁴ <https://stil.kurir.rs/lepi-zdravi/54013/za-7-dana-obnavlja-kosti-zglobove-i-tetive-jedan-sastojak-zauvek-ce-vas-resiti-bolova-recept> (28. 2. 2020).

¹⁵ <http://zdraviljekovito.com/za-samo-7-dana-kompletno-obnavljanje-kostiju-tetiva-zglobova-totalno-otklanjanje-bola/> (28. 2. 2020).

¹⁶ <https://www.kurir.rs/zabava/zena/3186441/ova-zena-ima-80-godina-a-izgleda-30-godnamladje-ishrana-joj-je-70-20-10-a-svako-jutro-nikad-ne-zaboravi-da-uradi-ovu-stvar-foto> (29. 2. 2020). Реч је о реклами за Flekosteel, који се нуди управо тог дана с попустом од 50% у „искачућој“ реклами следеће садржине: „Јесте ли из Београда? Причекajte! Највећи број жалби добијамo из Београда и Ваше регије због озбиљних болести леђа и зглобова. Само један дан – 29.02.2020 приликом наручивања Fleksosteel средства, свако из ових места добиће 50% попуста“. Очито је да је текст компјутерски („Google“) преведен и генерисан (датум).

Када зглобови не дозвољавају да водимо нормалан живот, можемо само да се надамо чуду! – Ексклузивни интервју с легендарним човеком који је постигао чудо!¹⁷

Исти тип медија негује и друге облике „духовне заокупљености“ традиционалних предања. Предања о закопаном благу – модификована у урбаним легендама у наративе о изненадном наслеђу или насумичном дечјем позиву у иностранство који игром случаја доноси благостање и детету и његовој породици – на интернет страницама трансформисала су се у понуде које вулгарно сублимирају логику протонаратива: „Како доћи до новца без трунке зноја.“¹⁸ Рецепти за лаку и брзу зараду¹⁹ имају читав спектар модуса, од упута у „једноставну“ трговину на светској берзи, којом лаици овладавају за пар минута:

ZA OVAJ POSAO TREBA SAMO DESET MINUTA: Dobijate 50 evra čim krenete da radite, a ukupna zarada može biti ogromna [...] Kako? Jednostavno – trgovanjem na svetskoj berzi. Ne morate biti finansijski ekspert da biste trgovali i zaradili novac na svetskoj berzi. Tamo već trguju milioni ljudi poput vas, kao i hiljade naših sugrađana²⁰

до инструкција с елементима (нехотичне?) ироније и гротеске:

Моје прво искуство са зарадом преко интернета било је на neobuxu Странаца је врло једноставна, требате само кликати на странице и на њима остати 30 (док вам се не прикаже зелена кваčićа) секунди и то је то за то ћете бити плаћени:) ставите под referral име Robijash и primit ћете 0,2 долара за добродошлицу!! и да не заборавим страница исплаћује није нека превара, само морате направити рачун на alertpay да бисте добили исплате!! оvdje десно су вам линкови за пријаву!! прво alertplay па neobux.²¹

¹⁷ <http://pushh.mypartnerbank.ru/FleekoTodayRs/> (3. 3. 2020).

¹⁸ „Pre par nedelja, pretraživao sam newsgrupe i naisao sam na clanak slican ovome u kojem je pisalo da mozete zaraditi hiljade dinara u samo PAR NEDELJA sa samo malim ulogom od 250 din! [...] Zatim sam ulozio tih bednih 250 din I POGODITE STA!? u roku od 7 dana, poceo sam dobijati novac postom! Bio sam zaprepasten! Pomislio sam da ce se tim biti ubrzo gotovo, ali novac je neprestano pristizao. [...] Procitajte ovu celu poruku pazljivo! Sledite jednostavna uputstva i gledajte novac kako dolazi! Lagano je. Legalno je. MOLIM VAS, VERUJTE MI, ZELIM VAM DOBRO!!! [...] OVO JE SIGURNO LEGALNO! Vi zahtevate zakonitu uslugu i placate je! Kao vecina nas bio sam pomalo skeptican i pomalo zabrinut o legalnim pogledima svega toga. Pa sam i proverio sa U.S. Post Office (1-800-725-2161) i potvrdili su mi da je to zaista legalno“ (<https://opusteno.rs/razno-f1/kako-doci-do-novca-bez-trunke-znoja-t4123.html>); 28. 2. 2020).

¹⁹ Традиција је велику и брзу зараду непосредно доводила у везу: „Ко се нагло обогати рече се да је нашао негде закопано благо“ (СЗ 15, 1911, 701; према Карановић 1989: 90).

²⁰ <https://www.srbijadanas.com/biz/srbija/za-ovaj-posao-treba-samo-deset-minuta-dobijate-50-evra-cim-krenete-ukupna-zarada-moze-biti-ogromna-2016-11-03> (28. 2. 2020).

²¹ <http://kakodonovca.weebly.com/> (28. 2. 2020).

Није нам познато каква је судбина оних који су кренули путем оваквих огласа и савета, али смо упућени у одговор традиционалне културе на потрагу за благом: „У текстовима забележеним на српскохрватском језичком подручју, уобичајено је да се благо не добија, мада сама образложења о томе могу варирати“ (КАРАНОВИЋ 1989: 85).²²

У савременим медијима на подједнакој – па чак и већој – цени од брзе зараде и „инстант излечења“ јесу и старање о лепоти и императив „вечите“ младости, што су такође теме познате усменим предањима, од оних о Клеопатри, која се, према легенди, купала у магарећем млеку како би очувала младост и лепоту, до оних о озлоглашеној мађарској племкињи Ержебет Батори, која је, према причи, младост тражила купајући се у крви невиних девојака (или пијући њихову крв). Савремена западна култура готово агресивно младост етаблира не само као биолошко већ и као социјално пожељно стање („ageism“),²³ при чему се граница старости поставља већ око четрдесете (ZEMAN, GEIGER ZEMAN 2018: 29). Огроман капитал који се ангажује (и стиче) у одржавању тела младима показује зашто је младост постала један од приоритета капиталистичке културе:

У култури која, с једне стране истиче важност физичког изгледа жена (не и мушкараца),²⁴ а с друге стране, физичку атрактивност дефинира искључиво младошћу и младоликошћу (HURD CLARKE, KOROTCHENKO 2011; WOLF 2008; CALASANTI 2005), жене се против губитка физичке привлачности покушавају борити и козметичким интервенцијама. (ZEMAN, GEIGER ZEMAN 2018: 30)

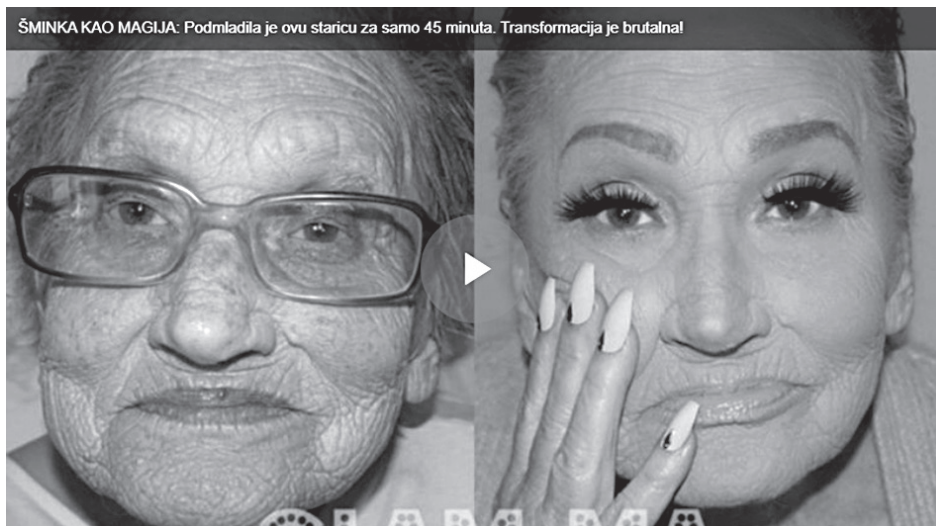
Функцију и својства магије – с реториком чуда („ШМИНКА КАО МАГИЈА“) и ефектом чуда („подмладила је ову старицу за само 45 минута“) – преузима, стога, и мејкап, у первертираном доријангрејовском напору да слика не стари²⁵:

²² Благо може бити и већ однето (неко га је пронашао раније), а уколико трагоци и нађу благо то скупо плаћају (смрћу деце) или наратив иде у правцу апологије праведних, што је већ поетика сасвим другог жанра (КАРАНОВИЋ 1989: 89–92).

²³ „Once regarded as a natural process, ageing is now viewed as a social problem: a perspective that embraces stereotypes of physical and cognitive decline (Fiske, 1998). Seniors are no longer venerated in Western culture; instead, they are typically seen as 'feeble yet loveable, doddering but dear' (Cuddy & Fiske, 2002, p. 4)“ (ELLIS, MORRISON 2005: 58).

²⁴ Код мушкараца се атрактивност и промене везане за процес старења превасходно сагледавају у категоријама функционалности, укључујући и осетљиву зону потентности (MARSHAL, KATZ 2012: 229). Отуда су и интернет тржиште, и штампа, и остали облици оглашавања (рекламе на зидовима, бандерама и сл.) преплављени препаратима који обећавају потентност или повећавају мушке „перформансе“.

²⁵ Преузето са: <https://stil.kurir.rs/lepi-zdravi/nutricija/57275/sa-svakom-kasikom-skidate-po-1-cm-sa-struka-cudesna-smesa-koju-treba-odmah-da-probate-recept> (28. 2. 2020).

Такав статус младости, виталности и лепоте (како год дефинисали канон, а он се кроз историју битно мењао),²⁶ успоставио је не само широку потрошачку мапу, већ и читав низ наратива о начинима да се у „чудесно“ кратком року постане леп и млад или да се „заустави“ време и старење:

²⁶ Лепота је културни конструкт, о чему сведочи већ и летимичан пресек поимања лепоте који нуди Умберто Еко (2004: 16–33) – од скулптура египатских фараона и грчких атлета и богова, преко средњовековних и романтичарских портрета светаца и владара, филмских и рок звезда (Рудолфа Валентина, Џони Вајсмилера, Хемфри Богарта, Марлон Бранда, Џејмс Дина, Џима Морисона, Арнолда Шварценегера) до Дениса Родмана, или, када је о идеалтипском женском лику реч – од Вилендорфске Венере, преко раскошних барокних фигура, експресионистичке фасцинације тамнопутим телима, Саре Бернар, Грете Гарбо, Одри Хепберн, Брижит Бардо, Мерлин Монро, Твиги... до Мадоне и Монике Белучи. Данас је, поред осталог, актуелна „естетика импланата“, који у најрадикалнијем виду хотимично теже ексцентричном и наказном: „Екстремна манифестација културе површинских трансформација је она у којој се поменути фрагменти непосредно уграђују у тело – по могућству, бескрвно. [...] Данашњи – екстремно модификован – вид ове праксе приказан је у документарном филму *Крв и месо* („Flesh and Blood“), доступном на интернету, у коме се описује начин на који припадници културе флеша свесно и вољно постају властити модификатори или, као протагонисти из Банвилове трилогије, „вајари свога јаства“ (sculptors of the self) желећи да на тај начин промене своју улогу на сцени (у животу). *Крв и месо* описује тај процес приказом дела Стива Хаворта (Steve Haworth), једног од пионира у области тродимензионалне имплантације. Његове хируршке иновације, наводи се, привлаче људе из целог света, оне којима тетовирање и пирсинг нису довољни. Хаворт им под кожу уграђује све врсте тродимензионалних облика, крстове, звезде, ребра (као субдермалне) а врши и трансдермалне захвате којима се под кожу уноси плоча на коју се, после, по жељи, шрафе и скидају, уносе или износе из тела, разни украсни елементи“ (Млшовић 2015: 370–371).

Како да изгледате 10 година млађе за само 10 минута²⁷

ОНА ИМА 50, А ИЗГЛЕДА БАРЕМ 10 ГОДИНА МЛАЂЕ! Ово је 5 ТАЈНИ жена које су зауставиле СТАРЕЊЕ!²⁸

Вечита лепота вам је напoкoн доступна, а откривају вам је жене из Земље излазећег сунца²⁹

Како да изгледате 20 године млађе: позната научница открила чудесан рецепт за подмлађивање [...] Како зауставити процес старења: савет стручњака³⁰

Има 55, а изгледа 30 година млађе! Славна манекенка открила тајну свог изгледа и признала шта је избацила из исхране!³¹

ШОК! Наталија има 72 године: Због овога изгледа 30 година млађе и сви јој завиде!³²

У контексту представа и наратива о идеалној лепоти, новина савременог доба и нових медија у односу на традиционални корпус (поред метода које се заснивају на новим технолошким могућностима) јесте опсеција дебљином, генерисана твиги идеалом, наметнутим у култури у којој је, глобално гледано, лакше бити дебео него мршав, што због недостатка физичких активности, што због лоше, генетски модификоване и хормонима пуне хране, што због обиља, непознатог традиционалним културама.³³ Бројне дијете које су на менију ревијалне штампе и интернета обећавају резултате у мршављењу који би се с лакоћом могли позиционирати у сферу чуда:

ДАНСКА ДИЈЕТА: За 13 дана и до 20 кг мање!³⁴

Поправља памћење за 80%, топи масноће: Најјачи природни лек икада! (РЕЦЕПТ)³⁵

²⁷ <https://www.lepaisrecna.rs/lepota-i-stil/beauty/12433-kako-da-izgledate-10-godina-mladje-za-samo-10-minuta.html> (29. 2. 2020).

²⁸ <https://www.kurir.rs/zabava/zena/3404095/ona-ima-50-a-izgleda-barem-10-godina-mladje-ovo-je-5-tajni-zena-koje-su-zaustavile-starenje-sve-su-prirodne> (29. 2. 2020).

²⁹ <https://www.telegraf.rs/zivot-i-stil/2293819-tajne-japanskih-zena-evo-kako-izgledaju-i-po-30-godina-mladje> (29. 2. 2020).

³⁰ <https://www.lovesensa.rs/clanci/pro-age/kako-da-izgledate-20-godine-mlade-poznata-naucnica-otkrila-cudesan-recept-za-podmladivanje> (29. 2. 2020).

³¹ <https://www.prva.rs/zivot/zdravlje/316507/ima-55-a-izgleda-30-godina-mladje-slavna-manekenka-otkrila-tajnu-svog-izgleda-i-priznala-sta-je-izbacila-iz-ishrane> (29. 2. 2020).

³² <https://www.srbijadanas.com/zena/lepota/sok-natalija-ima-72-godine-zbog-ovoga-izgleda-30-godina-mlade-i-svi-joj-zavide-foto-2019-12-20> (29. 2. 2020).

³³ Проблем гојазности практично није постојао у тој истој западној култури током средњег века, када је свака десета година била гладна и када су ресурси хране били ограничени и крајње скромни (уп. Петровић 2014). Прождрљивост је отуда и уврштена у неканонских „седам смртних греха“.

³⁴ <http://malakuharia.com/danska-dijeta-za-13-dana-i-do-20-kg-manje/> (28. 2. 2020).

³⁵ <https://stil.kurir.rs/lepi-zdravi/nutricija/57275/sa-svacom-kasikom-skidate-po-1-cm-sa-struka-cudesna-smesa-koju-treba-odmah-da-probate-recept> (28. 2. 2020).

Сок који ће вас буквално истопити: Бутине и стомак као из часописа! (РЕЦЕПТ)³⁶

СМРШАЋЕТЕ ПРЕКО НОЋИ, АЛИ СТВАРНО! Овај напитак буквално ТОПИ све што сте данас појели!³⁷

Уколико бисмо старање о виткости (која је императив јавне сфере, медија и актуелне естетике) и могли подвести под категорију чежње за лепотом, коју познају фолклорни наративи, потпуну новину на интернет тржишту представљају понуде за учење страних језика. Пажњу нам је привукла реклама која нуди могућност да се за само две недеље савлада енглески или за само пар месеци неколико језика, што верификује неименована конобарица из Ниша, која је захваљујући рекламираној методи научила тринаест језика:

**Samostalno
Naučila 13
Jezika**

hitechno-blog.com

**Banalni način učenja
jezika**

Konobarica iz Niša
otkriva kako savladati
strani jezik. Otkrij
metodu!

OPEN

Реч је о Пингулингу методи коју је, према сајту <https://kvalitetno-ijeftino.com/pingulingo/3814/index.php>, осмислио амерички универзитетски професор Арон Стоун [Aaron Stone]. На другом сајту (<https://www.kurir.rs/zabava/3023689/bez-muke-ovom-cudesnom-metodom-savladaj-strani-jezik-za-2-nedelje>; 22. 2. 2020) наводи се, међутим, да је изумитељ ове „револуционарне“ методе учења језика „полиглота Давор Воргић, који течно говори 23 језика“, с адекватном реториком чуда: „Без мукe – овом чудесном методом савладај страни језик за 2 недеље!“ Сведочанства „просечних особа“ која се наводе такође су у домену нереалног: „Данас сам на 11. лекцији учења и разумем већину енглеских програма“, „Искрено, јавиле су ми се особе које су научиле и до

³⁶ <https://stil.kurir.rs/lepi-zdravi/nutricija/66191/sok-koji-ce-vas-bukvalno-istopiti-butine-i-stomak-kao-iz-casopisa-recept> (28. 2. 2020).

³⁷ <https://www.kurir.rs/zabava/zena/2612143/smsacete-preko-noci-ali-stvarno> (28. 2. 2020).

500 речи у року од првих 48 сати. Многе од њих су почеле слободно да користе нови језик након 1 недеље“ и сл.

Потрага за универзитетом на коме ради наведени аутор и његовом стручном библиографијом завршава се већ на првом кораку, јер је име Арон Стоун истовремено име популарне канадско-америчке серије, што „покрива“ огроман проценат погодака у претраживању. Fake news трагачи детектовали су употребу идентичних фотографија за Арона Стоуна и за ауторе сличних програма учења, актуелних ранијих година („Lernelingu“ – Franz Reimann; „Ling Fluent“ / „Easy Phrases“ – Leo Anders)³⁸:

³⁸ <https://fakenews.rs/2019/12/11/lazne-poliglote-godinama-reklamiraju-carobnu-metodu-za-ucenje-jezika/> (2. 3. 2020).

Hello,

My name is Gregory Hughes and it's a pleasure for me to introduce Leo Anders his 2-week formula of automatic language learning to the UK. I'm really excited about it as Leo's method is groundbreaking in the field of linguistics.

For 15 years I've been running my own language school in London, where I managed to help more than 4,700 people to learn their chosen foreign language: English, French, German, Japanese, Swedish.

Pozdrav,

moje ime je Stefan Mlinarić, i imam čast da sa Aaron Stone-om Srbiji predstavim 2-nedeljnu formulu automatskog učenja stranih jezika. Jako sam uzbuđen jer je Aaron-ova metoda revolucija u lingvistici.

Već 17 godina vodim svoju školu stranih jezika, gde sam pomogao više od 2000 ljudi da nauče jezike, uključujući engleski, francuski, nemački, japanski i švedski.

Имена изумитеља чудесних метода прилагођена су притом тржишту за које се рекламе праве: „За Арона, Франца и Леа заједничко је да су без проблема савладали 23 језика. Управо толико језика говори и 'полиглота' Давор Воргић који је прошле године 'Србима представио своју славну 2-недељну формулу за учење језика' путем Курира и Правде. Хрватима је 'своју славну формулу' представио Даворин Врдољак, а Словенцима Дамјан Веховарја. Зачуђујуће, сви они говоре управо 23 језика.“³⁹

Рекламе овог типа праћене су генерички продукованим информацијама да је посетилац сајта срећне руке и да упркос огромној потражњи – уколико пожури и наручи „одмах“ – може доћи до жељеног производа⁴⁰:

³⁹ <https://fakenews.rs/2019/12/11/lazne-poliglote-godinama-reklamiraju-carobnu-metodu-za-ucenje-jezika/> (2. 3. 2020).

⁴⁰ Пример је са сајта: https://kvalitetno-ijeftino.com/pingulingo/3814/?utm_source=media&utm_campaign=kurir.rs_361-911-RS-20180403&utm_placement=kurir.rs&utm_creative=m0001-001&utm_keyword=zabava&utm_adposition=4%20 Време посете сајту види се по датуму „упозорења“, сем у случају 1. марта („данас, субота, 1. марта 2020“), који је посећен у суботу, 29. 2. 2020. Очито је да преступна година није узета у обзир.

UPOZORENJE: Zbog povećane prodaje su dnevne porudžbine ograničene. Danas, četvrtak, 6. februara 2020. trenutno imamo proizvod U ZALIHAMA, i šaljemo ga u roku od 24 sata. Požuri i naruči ODMAH!

UPOZORENJE: Zbog povećane prodaje su dnevne porudžbine ograničene. Danas, subota, 8. februara 2020. trenutno imamo proizvod U ZALIHAMA, i šaljemo ga u roku od 24 sata. Požuri i naruči ODMAH!

UPOZORENJE: Zbog povećane prodaje su dnevne porudžbine ograničene. Danas, subota, 22. februara 2020. trenutno imamo proizvod U ZALIHAMA, i šaljemo ga u roku od 24 sata. Požuri i naruči ODMAH!

UPOZORENJE: Zbog povećane prodaje su dnevne porudžbine ograničene. Danas, subota, 1. marta 2020. trenutno imamo proizvod U ZALIHAMA, i šaljemo ga u roku od 24 sata. Požuri i naruči ODMAH!

Без обзира на очигледну интернет превару,⁴¹ наведени пример драгоцен је из најмање два разлога. Први је тај што овако разрађене рекламне платформе указују на модификацију старих модела „уверавања у истинитост“ и на увођење нових стратегија с истим циљем. Веродостојност се у конкретном случају – а он је репрезентативан за интернет рекламе овог типа – симулира хипертрофијом (непроверљивих) информација: уместо позивања на извор или сведоке познате наратору и његовој публици („А мајка ми причала“, „Мене моја баба причала“, „Отац ми причао“ и сл.; уп. Поповић 2013: 232–233), наводи се непрегледан низ сведочанстава, који (пре)засићује пажњу. На цитираном линку дато је осам фотографија корисника с коментарима, четири „судски“ затамњена мејла поручилаца, и одабир од сто педесет и шест класичних коментара на постове, с понуђеном опцијом да се погледа и осталих 572:

Aleksandra Grdović

Interesantno i korisno!

Reply · 👍 2 · Like · Pre 1 sat

Mikulić Dejan

Naručio i ubo kad je popust ;)

Reply · 👍 2 · Like · Pre 1 sat

[View 572 more](#)

Facebook plugin

Pingulingo knjiga je zanimljiv i jednostavan način učenja engleskog jezika. Garantuje uspeh svim starosnim grupama, i savladavanje jednogodišnjeg gradiva kursa u samo 2 nedelje.* Lako se koristi i brzo daje rezultate.

Ауторке овог рада нису успеле да у бројним покушајима активирају опције „View 572 more“ нити опцију „Add a comment“. Притом је последњи

⁴¹ Fake News трагач Данка Михајловић истиче да је „потпуно идентичан механизам присутан [...] и при оглашавању капсула Пуридон и Fleckosteel, капсула за мршављење Nutrivix, као и платформе за трговање бинарним опцијама Binatex“ (<https://fakenews.rs/2019/12/11/lazne-poliglote-godinama-reklamiraju-carobnu-metodu-za-ucenje-jezika/> (2. 3. 2020).

погодак од „пре 1 сат“ Микулић Дејан, с пратећом фотографијом „girl next door“, што у принципу отвара низ питања везаних за елементе интернет идентификације (путем хотимично одабране фотографије, некога блиског или непознатог, трансвестизам и сл.). У конкретном случају реч је ипак о хотимично конструисаним идентитетима. „На десетине задовољних корисника поделило је своја искуства. Међутим, сви они имају своје двојнике на страницама на разним језицима. Иако су искуства до танчина истоветна, имена су прилагођена говорним подручјима из којих наводно долазе“⁴²:

„100%-tna promena“

„Ovo je prva metoda učenja jezika koja je delovala na mene i omogućila mi da steknem osnovni nivo engleskog jezika u tek nešto više od 2 nedelje.“

Marko Katić
Naučio osnove engleskog jezika u 14 dana

„100% zmena“

„Toto je prvá metoda výuky cudzích jazykov, ktorá sa v mojom prípade osvedčila a umožnila mi naučiť sa základy nemčiny za trošku viac ako 2 týždne. A to bolo jednoduchšie a príjemnejšie než tradičné jazykové kurzy.“

Juraj Nagy
Naučil sa základy nemčiny za 14 dní

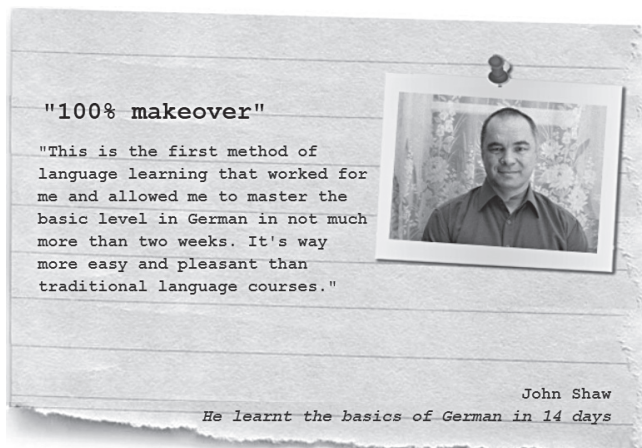
„100%-ige Veränderung“

„Das ist die erste Methode zum Sprachenlernen, die bei mir gewirkt und mir erlaubt hat, die Grundkenntnisse im Spanischen in guten 2 Wochen zu beherrschen. Und all dies viel einfacher und angenehmer als im Falle von herkömmlichen Sprachkursen.“

Jürgen Krause
Er hat die Grundlagen des Spanischen in 14 Tagen gelernt

⁴² <https://fakenews.rs/2019/12/11/lazne-poliglote-godinama-reklamiraju-carobnu-metodu-za-ucenje-jezika/> (2. 3. 2020).

Позивање на одређени профил сведока нова је стратегија веродостојности приповедања. У новом медију и времену уверљивост се не постиже именовањем слушаоцима познатих особа или топонима, већ одабиром анонимних из оних социјалних група код којих је учењем језика успон на друштвеној лествици радикалнији – што говори у прилог квалитету методе. Истовремено, тиме се активира и утопијска пројекција појединаца искључених из друштвених елита, јер наведена искуства „сведоче“ о могућности да се елити прикључи (језике уче конобарице, разведене жене,⁴³ студенти који желе да оду у иностранство и сл. – а не менсаша, професори факултета, директори банака, корпорација или прослављени спортисти).

Чињеница да јемци истинитости са позиција медијске и јавне сцене нису познати у директној је колизији с традиционалним осведочењем приче. На први поглед контрадикторна чињеница да су гарант информација непознати људи говори заправо о нечему другом. С једне стране, о непоузданости информација, хотимичним обманама и хотимичним затамњењима идентитета (тринаест језика по пингулингу методи могли су научити и Роџер Федерер, Бред Пит или Ријана, с релативно малом могућношћу просечних српских корисника интернета да то провере и без икакве могућности да лажну информацију кривично гоне). С друге стране, фундаменталнија импликација јесте то да гарант информација више нису људи, већ медиј који их преноси, на кога год да се позове, што потврђују коментари оних који преносе приче о исцелитељима: „Чак и онда када су говорили о некој врсти непосредног искуства, за казиваче је било изузетно важно да нагласе како је, и шта је, о леку / исцелитељу било писано у новинама“ (Пешикан Љуштановић 2007: 235).

⁴³ „Тако је и у српској и у пољској верзији разведена жена 'одлучила да поради на себи', али не 'као друге учвиљене остављене жене – теретана, фризура, нокти', већ је научила три страна језика која перфектно говори“ (<https://fakenews.rs/2019/12/11/lazne-poliglote-godinama-reklamiraju-carobnu-metodu-za-ucenje-jezika/>; 3. 3. 2020).

Нова техника веродостојности јесу и мапе с привидним информацијама, засноване на фундаменталној несамерљивости малих и великих димензија.⁴⁴ Оне наоко – а заправо ни на који начин не – „лоцирају“ успешне кориснике методе:

Више од 4.000 задовољних купaca у Србији у прошлој години!

Упркос бројним стратегијама да читаоце увере у истинитост приче, између осталог – именовањем изумитеља, исцелитеља и излечених – савремено доба и интернет културу обележила је суштинска безличност оних који знање, здравље, богатство, лепоту или младост нуде. Чудо је у новом медијском окружењу постало чињеница свакодневице, доступна на тржишту, „преводива“ на различите језике и културне моделе, а трговци чудом неименовани креатори интернет страница и реклама.⁴⁶

⁴⁴ Ово је једна од основних логичких и физичких законитости: посматран са изузетно велике удаљености тродимензионалан стуб губи две димензије и претвара се у линију. По истој логици се из довољно „високе“ перспективе губе обриси локалитета и људи које мапа привидно маркира. Ни један од црвених маркера не упућује ни на шта и ни ка кога.

⁴⁵ https://kvalitetno-ijeftino.com/pingulingo/3814/?utm_source=media&utm_campaign=kurir.rs_361-911-RS-20180403&utm_placement=kurir.rs&utm_creative=m0001-001&utm_keyword=zabava&utm_adposition=4%20

⁴⁶ Праксу су претходно инаугурисали таблоиди и магацини, делом ТВ продукција, мада у далеко мањој мери него потоњи Интернет: „After the 1990 all the abovementioned phenomena became even more widespread and, what is more important, they started to become commercialized. The free market opened the doors for healing businesses, too. Private healers and agencies specialized in this emerged“ (RADULOVIĆ 2019: 180).

Други разлог због којег је „случај Пингулингу“ драгоцен јесте то што енергија уложена у рекламу (развијена платформа за веома широко европско тржиште) указује на статус знања (пре свега енглеског, али не и искључиво енглеског⁴⁷) језика у савременој западној култури. Поставши есенцијално важно за позиционирање на социјалној мапи и капиталистички императив добре зараде,⁴⁸ то је знање постало и довољно важно да се у вези с њим активира реторика „чуда“. Знање језика позиционирало се на сам врх аксиолошке лествице и прагме модерног друштва и заједно с младошћу, лепотом и виткошћу формира канон „пожељности“ и основу огромне индустрије и франшизе.

Здравље се у приповедни фокус позиционира ипак по другој логици – као есенцијално важна категорија у свим временима и свим друштвима, најнепосредније везана за смрт и живот, о чему сведочи и традиционалан став сублимиран у изреци: „Здрав човек има хиљаду брига, болестан – само једну.“ У директном суочењу с болом, немоћи и потенцијалном смрћу људи прибегавају нади, често утемељеној на неком облику чуда. Упркос поверењу модерног човека у науку и институционалну медицину, у граничним ситуацијама људи се окрећу алтернативним видовима лечења и праксама које манипулишу оностраним:

Чудесно, натприродно, моћ и знање који прелазе границе реалног (без обзира на то потичу ли из натприродних својстава исцелитеља, из традиције, или из интензивног откривалачког односа с природом, која „садржи све“) посебно се истичу у односу на знања нашег доба, превасходно одређена као научна, без обзира на то о којем је домену науке реч. Добрим делом то је опозиција моћи и немоћи; емпатије и разумевања према хладноћи и неразумевању; непризнатог, а лековитог и научно прихваћеног, али немоћног да помогне (Пешикан Љуштановић 2007: 239).

У том самеравању аутентична и измишљена искуства пресудно су важна:

Поверење у лично виђено и доживљено, осећање олакшања, блискост доживљаја чуда и исцељења, насупротив поверењу у разум, сусрећу се, сукобљавају и најзад мире налазећи ново место на интернет страницима. [...] Попут личних исказа на које се данас наилази на интернету, на доживљено у књижевности реагује се боље него на анонимне научне чињенице (Сикимић 2019: 84).

⁴⁷ „Knowing no foreign language = no job opportunities. I learnt French and everything has changed. I got a huge promotion at work and now I am cooperating closely with our branch in Paris. My salary is twice as high and finally I can afford a more comfortable life“ – Damian Abramowski, London (<https://eduspaceonline.com/44/lf-edu/>) (упореди белешку испод).

⁴⁸ „Непознавање језика = мањак изгледа за напредовање у каријери. Научио сам енглески и све се променило. На послу сам пуно напредовао и сада блиско сарађујем с нашим канцеларијом у Лондону. Моја плата је нарасла готово за пола и коначно себи могу да приуштим пријатан живот“ – Владимир Циндрић, Ниш (<https://kvalitetno-ijeftino.com/pingulingo/3814/index.php>; 3. 3. 2020).

Тиме се у крајњим консеквенцама да објаснити и поверење аудиторијума у моћи исцелитеља да манипулишу животом и смрћу, што прате формуле „рађања“ и „дизања из мртвих“ (пацијенти су „поново рођени“, „опет здрави и прави“, „као нови“, учење исцелитеља „враћа живот“, дете излечено од тумора исцелитеља зове „спасиоцем“, излечена пацијенткиња тврди „Стево ме вратио у живот“ итд.; Пешикан Љуштановић 2007: 238). Упркос оваквој реторици, дизање из мртвих и метаморфозе једина су традиционална чуда која се не нуде на интернет тржишту, иако претварање жене у птицу није много мање вероватно од тоталног обнављања хрскавица за седам дана. И ту се негде – хуморно речено и позивајући се на деривирано и умерено значење лексеме чудо – доживљај чуђења сели из емске у етску перспективу.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Алдачић, Дејан. *Прилози иџроучавању балканских Словена*. Београд: Научно друштво за словенске уметности и културе, 2004.
- Ђорђевић, Смиљана. Магијски текст бајања: између вербалног табуа и фолклоризма. *Српско усмено сџваралацџиво*. Ненад Љубинковић, Снежана Самарција (ур.). Београд: Институт за књижевност и уметност, 2008: 389–430.
- Ђорђевић, Смиљана. Приче о (успешним) излечењима: оквири говорног жанра. *Жива реч*. Мирјана Детелић, Снежана Самарција (ур.). Београд: Балканолошки институт САНУ, 2011: 165–189.
- Илић, Марија. Тајно знање: Бог ми то дароваја. *Лицеум 9. Живој у енклави*. Биљана Сикимић (ур.). Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ, 2015: 221–242.
- Машовић, Драгана, Црна крв и бело срце. Тропи крви и бескрвља у култури површине. *Крв: књижевност, култура*. Мирјана Детелић, Лидија Делић (ур.). Београд: Балканолошки институт САНУ, 2015: 351–374.
- Милошевић Ђорђевић, Нада. *Од бајке до изреке. Обликовање и облици српске усмене иџрозе*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2000.
- Петровић, Соња. *Сиромасџиво у фолклорној иџрадицији Срба од XIII до XIX века. Прилој иџроучавању народне културе*. Београд: Албатрос Плус, 2014.
- Пешикан Љуштановић, Љиљана. *Сџанаја село зајали. Оледи о усменој књижевности*. Нови Сад: ДОО Дневник – Новине и часописи, 2007.
- Поповић Николић, Данијела. 2014. Ал’ ово није бајка него истинито: Дискурс верности у демонолошким предањима. *Савремена српска фолклористика II*. С Ђорђевић Белић ет. ал. (ур.). Београд: Институт за књижевност и уметност – Удружење фолклориста Србије – Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, 229–243.
- Поповић, Данијела. Спољашњи хронотоп демонолошких предања. *Време, вакај, земан: асџекти времена у фолклору*. Л. Делић (ур.). Београд: Институт за књижевност и уметност, 2013, 197–224.
- Поповска, Драгица. *Светијше камења во македонската народна релиџија и обредна иџракса*. Скопје: Селектор, 2009.

- ПОПОВСКА, Драгица. *Мистицизам на каменом*. Скопје: Институт за национална историја, 2012.
- САМАРЦИЈА, Снежана. *Облици усмене прозе*. Београд: Службени гласник, 2011.
- СИКИМИЋ, Биљана. Болест које нема: црви у ушима. *Између здравља и болести: поглед са Балкана*. Сања Лазаревић Радак (ур.). Београд: Удружење фолклориста Србије – Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, 2019, 63–87.
- ЧАЈКАНОВИЋ, Веселин. *Сведоштва из српске религије и фолклора 1925–1942*. Сабрана дела из српске религије и митологије 2. Београд: СКЗ – БИГЗ – Просвета – Партефон, 1994.

*

- BOŠKOVIĆ-STULLI, Maja. *Usmena književnost kao umjetnost riječi*. Zagreb: Mladost, 1975.
- CALASANTI, Toni. Ageism, Gravity, and Gender: Experiences of Aging Bodies. *Generations* 29/3 (2005): 8–12.
- CUDDY, A. J. C., S. T. FISKE. Doddering but dear: Process, content, and function in stereotyping of older persons. In T. D. Nelson (Ed.). *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons*. Cambridge, MA: The MIT Press, 2002, 3–26.
- ЕКО, Umberto. *Istorija Lepote*. Београд: Plato, 2004.
- ELLIS, Shannon, Todd MORRISON. „Stereotypes of Ageing: Messages Promoted by Age-Specific Paper Birthday Cards Available in Canada“. *The International Journal of Aging and Human Development* 61/1 (2005): 57–73.
- <https://www.researchgate.net/publication/7687833_Stereotypes_of_Ageing_Messages_Promoted_by_Age-Specific_Paper_Birthday_Cards_Available_in_Canada> 29. 2. 2020.
- FISKE, S. T. Stereotyping, prejudice, and discrimination. In D. T. Gilbert (Ed.). *The handbook of social psychology* 2/4th ed. (1998): 357–411. New York: McGraw-Hill.
- HURD CLARKE, Laura, Alexandra KOROTCHENKO, „Aging and the Body: A Review“, *Canadian Journal of Ageing* 30/3 (2011): 495–510.
- <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4072651/>> 4. 3. 2020.
- LJUŠTANOVIĆ, J., Lj. PEŠIKAN-LJUŠTANOVIĆ. Pričanje o životu i predanje između istorije i fikcije. U *O pričama i pričanju danas*. J. Marković, Lj. Marks (ur.). Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, 2015, 135–158.
- MARKOVIĆ, Jelena. *Pričanja o djetinjstvu. Život priča u svakodnevnoj komunikaciji*. Zagreb: Institut za etnologiju i folklor, 2012.
- MARKS, Ljiljana. *Stilografija usmene proze suvremenih zapisa*. Zagreb. Doktorska disertacija, 1996.
- MARSHAL, Barbara, Stephen KATZ. The Embodied Life Course: Post-ageism or the Renaturalization of Gender? *Societes* 2 (2012): 222–234.
- MENCEJ, Mirjam. Pozicija pripovedovalca v naracijah o čarovništvu. Problemi v komunikaciji med terensko raziskavo čarovništva. *Slovenski folklor i folkloristika na razmeđi dva milenijuma*, Lj. Radenković (ur.). Београд: Balkanološki institut SANU, 2008, 323–337.
- RADULOVIĆ, Nemanja. Contemporary Magic Healing in Serbia and New Age. *Studies in Cultural Iconology 1. Studies on Western Esotericism in Central and Eastern Europe* (2019): 179–190.

- RATKOVIĆ Rosana, Suzana MARJANIĆ. Odnos tradicijske i konvencionalne medicine – sufijsko liječenje na primjeru šejha Mesuda efendije Hadžimejlića. *Između zdravlja i bolesti: pogled sa Balkana*. Sanja Lazarević Radak (ur.). Beograd: Udruženje folklorista Srbije – Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković“, 2019, 89–106.
- RUDAN, Evelina. Authentication Formulae in Demonological Legends. *Narodna umjetnost* XLIII/1 (2006): 89–111.
- TOMKA, Miklós (ed.). *Expanding Religion: Religious Revival in Post-Communist Central and Eastern Europe*. Berlin and New York: Walter de Gruyter, 2011.
- WOLF, Naomi. *Mit o ljepoti. Kako se prikazi ljepote koriste protiv žena*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2008.
- ZEMAN, Zdenko, Marija GEIGER ZEMAN. Za tvoj velik i važan dan: starost, humor i internetske rođendanske čestitke. *Humor u svakodnevnoj komunikaciji*. Renata Jambrešić Kirin, Jelena Marković, Ljiljana Marks, Nataša Polgar (ur.). Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, 2018: 11–38.

Lidija D. Delić
Danijela S. Mitrović

MIRACLE ON SALE
The miracle phenomenon in new media

Summary

The status / nature of a miracle in new media, and contemporary Western civilization will be problematised in this paper through the examples of advertisements on the internet. Quick and effective cures for the most difficult and persistent diseases (cancer, psoriasis, nail fungus and the like) have already been examined as a form of the transformation of miraculous healing folklore narratives in the relevant literature. Contemporary narratives, however, differ significantly from oral templates in the elimination of the transcendent and the transformation of a miracle into market value. It is not only health that is on offer in the present internet culture, but basically everything: beauty, potency, longevity, eternal youth, various skills (learning a language in a couple of weeks, mnemonic techniques), earning a salary without working, etc. The range of the offered ‘instant miracles’ in advertisements and the formulative ‘recipes for happiness’ provide the material for the reconstruction of the contemporary Western society value system and dislocate the miracle phenomenon from the emic to the etic perspective.

Dr Lidija D. Delić
Institut za književnost i umetnost, Beograd
lidija.boskovic@gmail.com

Msr Danijela S. Mitrović
Institut za književnost i umetnost, Beograd
danielamitrovic.16@gmail.com